

Uutisia ja tiedonantoja - Nyheter och meddelanden

Maantieteellinen tutkimus esittäytyi Helsingissä 18.-19.11.1994

LEA HOUTSONEN & MARKKU LÖYTÖNEN

Maantieteen laitos, Helsingin yliopisto; Maantieteen laitos, Turun yliopisto

Vuoden 1994 maantieteen päivät pidettiin Helsingissä 18.-19.11.1994. Suomen Maantieteellisen Seuran vuosittaisen jäsentapahtuman pitopaikkana oli Säätytalo, jonka tilat saatiin kokonaisuudessaan päivien käyttöön.

Päivien käytännön järjestelyistä vastasi Helsingin yliopiston maantieteen laitos. Laitoksen johtoryhmä käsitteli maantieteen päivien järjestämistä jo vuoden 1993 lopulla ja päätti perustaa toimikunnan valmistelemaan asiaa. Toimikunnan kokoonpanon haluttiin edustavan mahdollisimman laaja-alaisesti maantiedettä. Mukaan haluttiin myös talousmaantieteen edustaja Helsingin Kauppakorkeakoulusta sekä opiskelijoiden edustaja. Tammikuussa 1994 valmistelutyöt aloittaneeseen toimikuntaan kuuluivat Toive Aartolahti, Pia Bäcklund, Lea Houtsonen, Pellervo Kokkonen, Markku Löytönen, Pirkko Numminen, Jorma Pietala, Kalevi Rikkinen, Airi Töyrymäki ja Perttu Vartiainen. Toimikunta kokoontui useita kertoja puheenjohtajansa Markku Löytösen johdolla. Toimikunnan sihteerin tehtäviä hoiti Pellervo Kokkonen ja tiedotusasioista vastasi Lea Houtsonen. Pirkko Numminen ja Airi Töyrymäki huolehtivat graafisista töistä sekä ilmoittautumisesta. Pia Bäcklund hoiti ammattitaidolla monet käytännön tehtävät.

Päivien järjestämisen johtajatuksena oli luoda korkeatasoinen kongressitapahtuma, jonka ohjelma rakentuu tarjotuista esitelmistä, postereista ja yleisesitelmistä. Vuoden 1994 ensimmäisessä Terrassa tiedotettiin tulevista päivistä »Call for Papers» -ilmoituksella.

Päivien yhteydessä järjestettävän jatkokoulutusseminaarin teemaksi valittiin ympäristön muutoksen tutkimus. Myös jatkokoulutettavia pyydettiin lähettämään esitelmäaiheensa järjestelytoimikunnalle. Esitelmäaiheiden runsas tarjonta yllätti päivien järjestäjät. Määräaikaan mennessä tarjotuista esitelmistä järjestelytoimikunnalla oli mahdollisuus rakentaa tasokas ja monipuolinen ohjelma tuleville päiville.

Marraskuun 18. päivän perjantaiamu valkeni Helsingissä aurinkoisena. Jo yhdeksän jälkeen alkoi Säätytaloön virrata maantieteilijöitä eri puolilta Suomea. Omia tutkimustuloksia haluttiin esitellä, mutta myös kuulla toisten aikaansaannoksista ja osallistua keskusteluun. Maantieteilijäkunta osoitti vahvasti tutkimusaktiivisuutensa.

Päivien monipuolinen ja tasokas ohjelma oli varmasti tärkein syy ennätysmäisen suureen osallistujajoukkoon. Päivien vieraskirjan mukaan osallistujamäärä oli peräti 434 henkeä. Todellinen määrä lienee sitäkin suurempi, sillä kaikki päiville osallistujat eivät ilmeisesti käyneet ilmoittautumispisteessä.

Maantieteen päivien avauspuheenvuoron piti Suomen Maantieteellisen Seuran edustaja, professori Kalevi Rikkinen. Hänen jälkeensä puhuivat Helsingin yliopiston rehtori Risto Ihamuotila ja Helsingin yliopiston maantieteen laitoksen esimies Markku Löytönen.

Perjantaiamupäivän ensimmäisen pääesitelmän piti professori Richard W. Battarbee (University College London, Department of Geography). Battarbeen esitelmäaihe oli »Acid rain and acid lakes». Koska professori Battarbee on ympäristön muutoksen kansainvälinen huippututkija, oli esitelmäsali yläparvea myöten täynnä kuulijoita. Battarbeella on kymmeniä merkittäviä tutkimushankkeita ympäristön muutoksen selvittämiseksi globaalista näkökulmasta. Hän on saanut vuonna 1990 Royal Geographic Societyn erikoispalkinnon tieteellisistä ansioistaan. Professori Battarbee johtaa UCL:n maantieteen laitoksen yhteydessä toimivaa, kansainvälisesti arvostettua tutkimuskeskusta »Environmental Change Research Centre».

Kuva 1. Maantieteen päivien pääesitelmöitsijöitä olivat mm. professori Kenneth Olwig (vasemmalla) ja hänen vieressään istuva professori Richard W. Battarbec. Perinteikäs Säätytalo antoi päiville tasokkaat puitteet.

Toisen perjantapäivän pääesitelmän piti Odensen yliopiston »Man and Nature» -tutkimuskeskuksessa työskentelevä professori Kenneth Olwig. Hänen esitelmäaiheensa oli »The local, the global, and the landscape: paradoxes in geographical planning». Olwig on tutkinut luonnon käsitettä, lasten suhdetta luonnolliseen ympäristöön, maiseman merkitystä kansakunnalle sekä kulttuurin ja maiseman suhdetta. Olwigin nykyinen tutkimus »Man and Nature» -tutkimuskeskuksessa on osa laajempaa Euroopan yhteisön projektia, johon osallistuu tutkijoita Venetsian, Linköpingin ja Loughborough'n yliopistoista. Projektin päämääränä on hankkia tietoa kulttuurin ja historian merkityksestä eurooppalaisessa suhteessa luontoon ja sen arvostukseen. Kenneth Olwig on työskennellyt vuonna 1994 myös Kalifornian yliopistossa ympäristöhistorioitsija William Crononin kanssa tutkimusryhmässä, joka selvittää luonnon käsitettä monitieteellisestä näkökulmasta.

Perjantai-iltapäivän esitelmäntoimi oli runsas. Jatkokoulutuseminaarin »Muuttuva ympäristö suunnittelun näkökulmasta» puheenjohtajana toimi apul.prof. Mauno Kosonen. Tämän lisäksi oli esitelmäsessiot »Liikkuva väestö» puheenjohtajanaan professori Kalevi Rikkinen ja »Talous muuttuvassa Suomessa» puheenjohtajanaan apul.prof. Paavo Talman. Erityisen merkittävän lisän päivien ohjelmaan toi työllistymisseminaari »Maantieteilijä yrittäjänä». Tämän »Entrepreneurship in Geography» -session puheenjohtajina toimivat professori Anthony Gattrell ja FM Pellervo Kokkonen.

Iltapäivän ohjelmaan kuului myös posterisessio, jossa oli esillä kymmenien maantieteilijöiden tutkimustuloksia. Lisäksi tutkimuslaitokset esittelivät sessiossa töitään. Postereita tutkittiin ahkerasti paitsi näyttelyn avauksen yhteydessä myös muilla päivien tauoilla.

Posterisession jälkeen kokoontui vielä neljä rinnakkaista sessiota. Jatkokoulutusseminaarin »Environmental change» puheenjohtajina olivat professori Richard W. Battarbee ja dosentti Atte Korhola. Sessiossa »Menestyminen ja uhat: integraatiot talousmaantieteellisinä kysymyksinä» puheenjohtajana toimi professori Pentti Yli-Jokipii ja sessiossa »Kulttuuritutkimuksen näkökulmia kaupunkimaantieteeseen» puheenjohtajana oli professori Perttu Vartiainen. Iltapäivän työllistymisseminaarin puheenjohtajana toimi FM Pellervo Kokkonen. Maantieteen päivien yhdeksi kohokohdaksi muodostui yhteinen illanvietto Svenska Klubbenilla. Lähes 150 hengen maantieteilijäjoukko täytti Svenska Klubbbin tilat ullakkokerrosta myöten. Tilaisuus oli tärkeä varsinkin eri korkeakoulupaikkakunnilta kotoisin olevien opiskelijoiden tapaamisen kannalta. Illan huipentumana oli Suomen Maantieteellisen Seuran puheenjohtajan Harry Schulmanin jakama Ragnar Hult -mitali. Mitali myönnettiin Ott Kursille Tarton yliopistosta tunnustuksena Seuran tarkoitusperiä edistävästä tutkimustyöstä sekä yhteistyön vaalisesta ja edistämisestä virolaisen ja suomalaisen maantieteen välillä. Ott Kurs on aktiivisesti harrastanut suomensukuisten kansojen tutkimista maantieteen näkökulmasta. Hänen erityisen kiinnostuksensa kohteita ovat olleet Karjalan alueen suomensukuiset kansat sekä Kuolan saamelaiset.

Kuva 2. Professori Peter Haggettillä oli mielenkiintoinen esitelmä aiheesta »The implication of changing environments for new diseases».

Kuva 3. Päivien ulkomainen GIS-asiantuntija oli professori Anthony Gattrell.

Kuva 4. FT Elli Heikkilä esitelmöi väestön ikääntymisestä Suomessa. Taustalla session puheenjohtaja professori Kalevi Rikkinen.

Lauantaiaamun aloitti professori Peter Haggettin esitelmä»The implication of changing environments for new diseases». Paitsi että professori Haggett on terveysmaantieteen johtava asiantuntija, hän on myös tämän hetken tunnetuimpia maantieteilijöitä koko maailmassa. Professori Haggett työskentelee Bristolin yliopistossa. Hän on saanut monta huomattavaa palkintoa, mm. vuonna 1994 maantieteen »pikkunobelin», Vegamitalin, Ruotsin kuninkaan ojentamatta.

Toisen lauantaiaamun pääesitelmän piti professori Anthony Gattrell Lancasterin yliopistosta. Gattrellin esitelmän aiheena oli »GIS in medical geography». Gattrell on erikoistunut tietokonepohjaisiin paikkatietojärjestelmiin ja niihin liittyviin tilastomatemaattisiin sovellutuksiin.

Aamupäivän aikana jaettiin myös Suomen Maantieteellisen Seuran myöntämä A.E. Modeenmitali. Vuonna 1993 perustetun mitalin ensimmäisen kappaleen sai professori Toive Aartolahti. Mitali myönnettiin professori Aartolahdelle tunnustuksena hänen ansioistaan paitsi maantieteen opettajana ja tutkijana sekä maantieteen

opettajien kouluttajana, myös hänen merkittävästä panoksestaan maantieteen lukio-opetuksen edistämisen ja uudistamisen hyväksi.

Kuva 5. Maantieteen päivien posterisessio oli laaja ja monipuolinen.

Väkeä oli paikalla runsaasti vielä lauantai-iltapäivän sessioissa. Jatkoulutusseminaarissa »Environmental change» puheenjohtajana toimi professori Kenneth Olwig. »GIS»-session puheenjohtajina olivat professori Peter Haggett ja professori Anthony Gatrell ja session »Kohti uutta maantieteen kouluopetusta» puheenjohtajana toimi FT Lea Houtsonen.

Myös tiedotusvälineet osoittivat kiinnostusta maantieteellistä tutkimusta kohtaan. Esitelmöitsijöitä haastateltiin radioon ja televisioon. Yksi esitelmistä pääsi televisiuutisiin. Radiotoimittaja totesi päivien järjestäjille, ettei hän tiennyt maantieteellisen tutkimuksen olevan näin monipuolista. Helsingin Sanomissa julkaistiin useita artikkeleita päivien esitelmiin liittyen. Uutisia päivillä esitellyistä tutkimuksista oli myös monissa muissa lehdissä.

Päivien ohjelma sai jälkikäteen kiitosta monelta taholta. Merkittävimpänä voidaan pitää päivien osallistujilta tullutta myönteistä palautetta. Tämä ilmeni varsinkin FK Kai Husson maantieteen päivillä tekemästä kyselytutkimuksesta, jonka tuloksista hän raportoi tarkemmin myöhemmin. Myös Peter Haggettin Helsingin yliopiston rehtorille osoittamassa kirjeessä välittyi hänen käsityksensä korkeatasoisista suomalaisista maantieteen päivistä. Kiitokset antoi myös Sodankylästä päiville tullut maantieteen opettaja, joka totesi, että »tällaisia päiviä opettajille lisää».

Päivien järjestäjät haluavatkin tämän uutisen välityksellä kiittää kaikkia esitelmöitsijöitä, puheenjohtajia ja posterinäyttelyyn osallistuneita, joiden varassa päivien onnistuminen oli.

Suomen Maantieteellisen Seuran Ragnar Hult -mitali Ott Kursille

Suomen Maantieteellinen Seura on myöntänyt vuoden 1994 Ragnar Hult -mitalin Ott Kursille Tarton yliopistosta tunnustuksena Seuran tarkoituseriä edistävästä tutkimustyöstä sekä yhteistyön vaalimisesta ja edistämisestä virolaisen ja suomalaisen maantieteen tiedeyhteisön välillä. Mitali jaettiin maantieteen päivien iltatilaisuudessa 18. 11. 1994.

Ott Kurs on syntynyt vuonna 1939. Hän toimii Tarton yliopiston maantieteen laitoksessa suomalaista apulaisprofessorin virkaa vastaavassa dosentin virassa. Tutkimusaltaan Kurs on paitsi talous- ja kulttuurimaantieteilijä, myös maantieteen oppihistorian tutkija. Virossa viime vuosikymmenien aikana vallinneista suuntauksista poiketen hän on aktiivisesti harrastanut suomensukuisten kansojen tutkimista maantieteen näkökulmasta. Hänen erityisen kiinnostuksensa kohteita ovat olleet Karjalan alueen suomensukuiset kansat sekä esimerkiksi Kuolan saamelaiset.

Tarton yliopistossa Ott Kurs on pitänyt yllä niitä maantieteen perinteitä, joita sinne rakensi maailmansotien välisenä aikana suomalainen maantieteen professori J. G. Granö ja joiden yhdysside myöhemmin oli Helsingin yliopistossakin toiminut virolaissyntyinen maantieteen professori August Tammekann. Erityisesti neuvostovallan viimeisinä vaikeina vuosikymmeninä, kun yhteyksien ylläpito Virossa länsimaihin oli vaikeaa, Ott Kurs määrätietoisesti pyrki seuraamaan maantieteen kehitystä lännessä Suomen välityksellä ja säilyttämään yhteydet suomalaisiin maantieteilijöihin. Olojen vapauduttua 1980-luvun loppupuolelta lähtien Ott Kurs on aktiivisesti jatkanut tätä toimintaansa. Suomen kieltä hyvin taitavana hän on ollut pidetty luennoitsija- ja tutkijavieras erityisesti Helsingin, Turun ja Joensuun yliopistojen maantieteen laitoksissa.

Mitalia vastaanottaessaan Ott Kurs esitti puheenvuoron, joka julkaistaan ohessa.

Arvoisa Suomen Maantieteellisen Seuran puheenjohtaja, arvoisat Seuran hallituksen jäsenet ja läsnäolijat!

OTT KURS

Maantieteen laitos, Tarton yliopisto, Eesti

Esitän syvästi tuntemani kiitokset siitä, että kunniakas Suomen Maantieteellinen Seura on myöntänyt minulle Ragnar Hult -mitalin. Tämä kunnianosoitus merkitsee minulle paljon, koska muutaman vuosikymmenen aikana Suomen Maantieteellinen Seura ja sen aikakauslehti Terra olivat minulle ikäänkuin ikkuna maailmaan. Juuri Terran sivuilta sain totuudenmukaisia tietoja sekä suomalaisesta että yleismaailmallisesta maantieteestä ja muustakin. Terraa rupesi meille lähettämään vuonna 1955 August Tammekann. Tultuani Tarton yliopiston opiskelijaksi vuonna 1957 rupesin lukemaan laitoksemme kirjastossa olevia tuoreimpia numeroita. Yliopistomme kirjastossa löysin vanhempia vuosikertoja, joista kuitenkin muutamat numerot ja sivut oli poistettu.

Terran avulla totuinkin käyttämään suomea ja vähitellen lukemaan ruotsiakin. Vielä voisin sanoa, että tästä alkaen Suomi ei ollut minulle vieras maa. Suomen Maantieteellisen Seuran aikakauslehti vaikutti siihenkin, että jo opiskelijana rupesin itsenäisesti keräämään silloin uutta aineistoa suomensukuisista kansoista. Yliopistosta valmistuttuani nämä kiinnostukseni jatkuivat leipätyöni ohella.

Myöhemmin olen tutkinut tieteen yhteisiä vuosikymmeniä, erityisesti J. G. Granön sekä hänen oppilaansa August Tammekannin ja Edgar Kantin aikaansaannoksia sekä luennoinut tästä aiheesta opiskelijoillemme.

Miehityskaudella en päässyt parin vuosikymmenen aikana Suomeen, vaikkakin olin aina valmiina tulemaan. Sanon nyt jälkepäin kiitoksia kaikista näistä kutsuista, joita minulle lähetettiin sekä Suomen Maantieteellisen Seuran että suomalaisten maantieteilijäin puolesta. Koska silloin itse en päässyt käymään Suomessa, lähetin virallista sensuuria ohittaen pienempiä kirjoituksia